

Srúa Suhotra Swami

Osobní a neosobní pojetí Absolutní Pravdy

Přednáška, která se uskutečnila v Kodani, 4. září 1995

Bhagavad-gita 12. kapitola, verše 1 -5

arjuna uváca

*evam satata-yuktá ye bhaktás tvárh paryupásate
ye cápy aksaram avyaktam tesám ke yoga-viltamáh*

šrl-bhagaván uváca

*mamy ávešya mano ye mám nitya-yukíá upásate
šraddhayá parayopetás te me yuktatamá maláh*

*ye tv aksaram anirdešyam avyaktam paryupásate
sarvatra-gam acintyam ca kuta-stham acalarh dhruvam*

*sanniyamyendriya-grámam sarvalra sama-buddhayah
le prápnuvanli mám eva sarva-bhúta-hite ratáh*

*klešo 'dhikataras tesám avyaktásakta-cetasám
avyaktá hi gatir duhkham dehavadbhir avápyate*

Arjuna se zeptal: Považuješ za dokonalejší ty, kteří Ti s oddaností svědomitě slouží, nebo ty, kteří uctívají neosobní, neprojevené Brahma?

Vznešený pravil: Za nejdokonalejší považuji ty, kteří Mne neustále uctívají s velkou a transcendentální vírou a jejichž mysl je upřena na Moji osobní podobu.

Ale i ti, kdo uctívají neprojevené, smysly nepostižitelné, všepronikající, nepochopitelné, neměnné, pevné, nehybné - neosobní pojetí Absolutní Pravdy - ovládním smyslů a tím, že se všemi jednají stejně a pracují pro všeobecné blaho, Mě nakonec také dosáhnou.

Dělat pokroky je velmi obtížné pro ty, jejichž mysl lpí na neprojeveném, neosobním aspektu Nejvyššího; tato cesta je vždy nesnadná pro ty, kdo jsou v zajetí těla.

Arjuna se zeptal: „Který proces duchovního pokroku je lepší - cesta impersonalismu nebo personalismu?“ Rozumí všichni, co ta dvě slova impersonalismus a personalismus znamenají? Impersonalismus znamená přemýšlet o Bohu jako o tom, kdo nemá jméno, podobu, vlastnosti, činnosti a osobnost. A personalismus znamená vědět, že Bůh je Nejvyšší Osobnost Božství. V druhém verši jsme slyšeli, jak Pán Kršna velice jasně odpovídá: *mayy ávešya mano ye mām nitya-yuktá upásate*. Ti, kteří se na Mě obracíjí v Mé osobní podobě a uctívají Mě - *šradhaya parayopetás* - s velkou vírou a oddaností, jsou výše. V pátém verši Pán říká o impersonalistech: *klešo 'dhikataras tesám avyaktá-sakta-cetasám*. Pro ty, kdo jsou připoutáni k avyakta - neosobnímu pojetí, je pokrok vehce obtížný. Poslechněme si nyní výklad Sríly Prabhupády.

V Ý Z N A M: Skupina tra nscen den ta listu, kteří následují cestu nepochopitelného, neprojeveného, neosobního rysu Nejvyššího Pána, se nazývají *jñána-yogni*, a ti, kdo mají plné vědomí Kršny a jsou zaměstnání v oddané službě Pánu, se nazývají *bhakti-yogni*. Zde je vyjádřen rozdíl

mezi *jñána-yogou* a *bhakti-yogou*. *Vroces jñána-yogy*, ačkoliv vede ke stejnému konečnému cíli, je velice obtížný, zatímco cesta *bhakti-yogy*, proces přímé služby Nejvyšší Osobnosti Božství, je snadnější a pro vtělené duše je přirozený. Individuální duše je vtělená od nepaměti. Je pro ni velmi obtížné teoreticky pochopit, že není tělo. *Bhakti-yog* přijímá Božstvo Kršny jako hodné uctívání, protože v mysli je zafixováno tělesné pojetí, které se tak může uplatnit. Samozřejmě, že uctívání Nejvyšší Osobnosti Božství v Jeho podobě v chrámu není uctívání idolů. Ve védské literatuře jsou důkazy, že uctívání může být *saguna* a *nirguna* - Nejvyšší má nebo nemá vlastnosti. Uctívání Božstva v chrámu je uctívání *saguna*, protože Pán je představován hmotnými vlastnostmi. Ale podoba Pána, ačkoliv je představována hmotnými kvalitami jako kámen, dřevo nebo olejomalba, není ve skutečnosti hmotná. To je absolutní povaha Nejvyššího Pána.

Zde můžeme uvést hrubý příklad. Na ulici najdeme poštovní schránky, a když do nich hodíme dopisy, přirozeně dojdou bez obtíží na místo svého určení. Ale žádná stará krabice nebo napodobenina poštovní schránky, kterou někde najdeme, ale která není uznaná poštovním úřadem, stejnému účelu neposlouží. Podobně má Bůh zmocněnou podobu Božstva, která se nazývá *arcá-vigraha*. Tato *arcá-vigraha* je inkarnací Nejvyššího Pána. Bůh jejím prostřednictvím přijímá službu. Pán je všemocný; proto touto inkarnací *arcá-vigraha* může přijímat službu Svého oddaného, jen aby to usnadnil lidem v podmíněném životě.

Pro oddaného tedy neexistují obtíže v dosažení Nejvyššího okamžitě a přímo, ale pro ty, kdo následují neosobní způsob duchovní realizace, je jejich cesta obtížná. Musí pochopit neprojevené zastoupení Nejvyššího z védské literatury jako jsou Upanišady, musí se naučit jazyk, rozumět nevnímátným pocitům a realizovat všechny tyto procesy. Pro obyčejného člověka to není snadné. Ten, kdo je ve vědomí Kršny, zaměstnaný v oddané službě, velice snadno realizuje Nejvyšší Osobnost Božství jednoduše tím, že má vedení pravého duchovního mistra, správně se klaní Božstvu, naslouchá o slávě Pána a jí zbytky jídla obětovaného Pánu. Není pochyb o tom, že impersonalisté zbytečně přijímají obtížnou cestu s rizikem, že v konečném cíli nerealizují Absolutní Pravdu.

Ale personalista bez jakéhokoliv rizika, potíží nebo problémů přistupuje k Nejvyšší Osobnosti přímo. Podobná pasáž se objevuje ve Srímad-Bhágavatamu. Je tam řečeno, že pokud se člověk má nakonec odevzdat Nejvyšší Osobnosti Božství (tento proces odevzdání se se nazývá bhakti), ale místo toho podstupuje obtíže pochopení, co je Brahman a co není Brahman, a stráví tak celý život, zakouší pouze nesnáze. Zde se proto radí, že člověk by se neměl dávat touto problematickou cestou sebe-realizace, protože konečný výsledek je nejistý.

Živá bytost je individuální duše věčně, a jestliže chce splynout s duchovním celkem, může dosáhnout realizace aspektu věčnosti a poznání své původní povahy, ale blažená část není realizována. Milostí oddaného může takový transcendentalista, velmi vzdělaný v procesu *jñána-yogy*, začít provozovat *bhakti-yogu*, neboli oddanou službu. V tom okamžiku se dlouhé praktikování impersonalismu stává zdrojem problému, protože se této představy nemůže zbavit. Proto je vtělená duše neustále

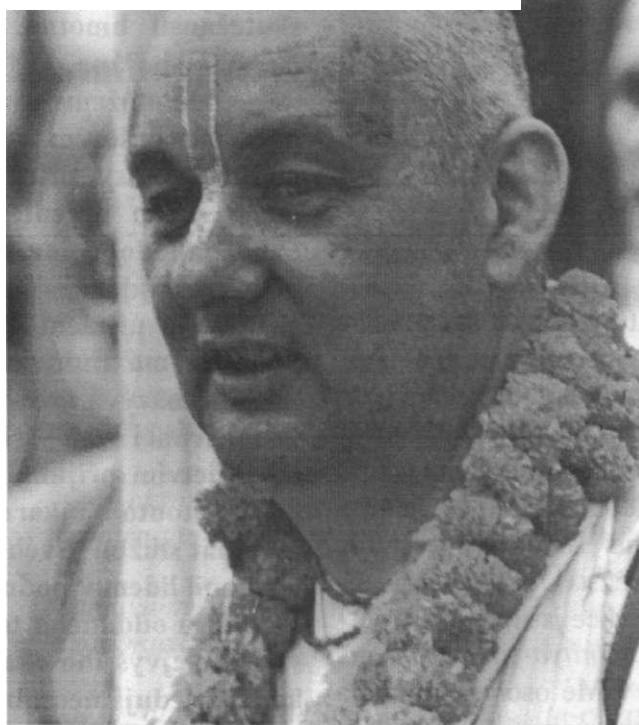
v obtížné situaci, ať v době praktikování nebo v době realizace. Každá živá bytost je částečně nezávislá a člověk by měl vědět, že tato neprojevená realizace je proti jjirozenosti jeho duchovního blaženého já. Člověk by tento proces neměl přijímat. Pro každou individuální živou bytost je nejlepší způsob proces vědomí Kršny, který zahrnuje úplné zaměstnání se v oddané službě. Jestliže chceme ignorovat tuto oddanou službu, hrozí nám nebezpečí, že se obrátíme k ateismu. A proto by nikdy nemělo být doporučováno, a zvláště ne v tomto věku, zaměřovat pozornost na to, co je neprojevené,

nepochopitelné a mimo dosah smyslů, jak už bylo řečeno v tomto verši. Pán Kršna to nedoporučuje.

Srila Prabhupáda píše, že cesta impersonalismu člověka nakonec přivede ke stejnému cíli jako cesta personalismu, ale neosobní cesta je mnohem obtížnější. Je to proto, že impersonalisté i personalisté jsou ve vztahu ke stejné nejvyšší bytosti. Uvedu příklad z indické historie. Indie byla dříve britskou kolonií a Britové vybudovali železnici po celé Indii. Když byla otevřena nová trasa, byla

to pro Indý velká zvláštnost, vidět vlak. V jedné vesnické zastávce se shromáždilo mnoho lidí, aby se poprvé podívali na vlak. Bylo to večer po západu slunce. První, co v dálce zahledli, bylo velké světlo. Jak se vlak přibližoval, stále se zvětšovalo. Někteří vesničané byli tak vzrušení, že utíkali domů a vyprávěli svým příbuzným: „Viděl jsem vlak. Je to velké světlo.“ Další tam stáli trochu déle, dokud se vlak více nepřiblížil, a slyšeli jeho silné pískání a hluk. Bylo to pro ně moc: „Musím jít.“ Běželi domů a říkali: „Viděl jsem vlak, vydává velké světlo a mocné zvuky. Viděl jsem jeho tvar - je ohromný a dlouhý.

Těžko jsme ho mohli ve tmě vidět, ale něco jsme zahlédli. Je velice mocný.“ Ostatní vesničané počkali až vlak skutečně přijel do stanice a zastavil. Mohli vidět celý vlak - lokomotivu, vagóny pro cestující. A nejvíce je překvapilo, že když vlak konečně zastavil, otevřely se dveře a vystupovali lidé. Pochopili: „Můžeme také nastoupit a vlak nás někam odveze.“ Nemůžeme říci, že první a druhá skupina vesničanů, kteří utekli dříve, nevěděli o vlaku nic. Určitě něco věděli, ale jejich poznání zjevně není úplné. Lidé, kteří zůstali, mohli vidět vlak v úplnosti a mohli vidět osobní aspekt vlaku - cestující, kteří vystupovali a nastupovali.

IjL

Podobně existují tři stádia realizace Boha. První stadium se nazývá realizace brahmanu, kdy Bůh je chápán jako *brahmajyoti*, božské světlo. Světlo, které věčně září nad temnotou tohoto hmotného projevení. *Brahmajyoti* je cílem *jñána-yoginů*. Jejich metoda je negace. V sanskrtu se tomu říká *neti-neti*, což znamená „to ne, to ne“. Filozofickou spekulací negují všechny vnímatelné podoby a jména. Když jsou schopni negovat veškeré vnímání, pak se mohou dostat do neosobního stavu vědomí. V tomto postavení mohou vnímat věčné *brahmajyoti*. Pro takové *jñán*, jak zde Kršna říká, je cesta velmi obtížná. Protože jsou koneckonců

osoby, ale prostřednictvím meditace se snaží stát se neosobními. Jejich zkušenost osobnosti je ovšem jenom materiální zkušenost, která je plná utrpení. Myslí si, že lék na utrpení je úplně skoncovat s osobností. To není moc dobrý návrh. Představte si, že trpíte hroznou bolestí hlavy, která vás pronásleduje den za dnem. Jdete k lékaři, který se specializuje na problémy s hlavou. Řekněme, že se jmenuje doktor Sekáč. Přijdete do jeho ordinace, vysvětlíte mu svůj

problém a on řekne: „Žádný strach, tohle vyléčím velice rychle.“ Sáhne do zásuvky a vytáhne velký sekáček. „Mám vehce jednoduchý lék proti bolesti hlavy - prostě usekneme hlavu. Žádná hlava - žádné bolení hlavy.“ To je přirovnání k impersonalistickému pojetí řešení problémů hmotné existence. Žádná osobnost - žádné problémy. Cílem impersonalistů je splynout se světlem *brahmajyoti*. A tak si myslí, že se sami stanou Bohem.

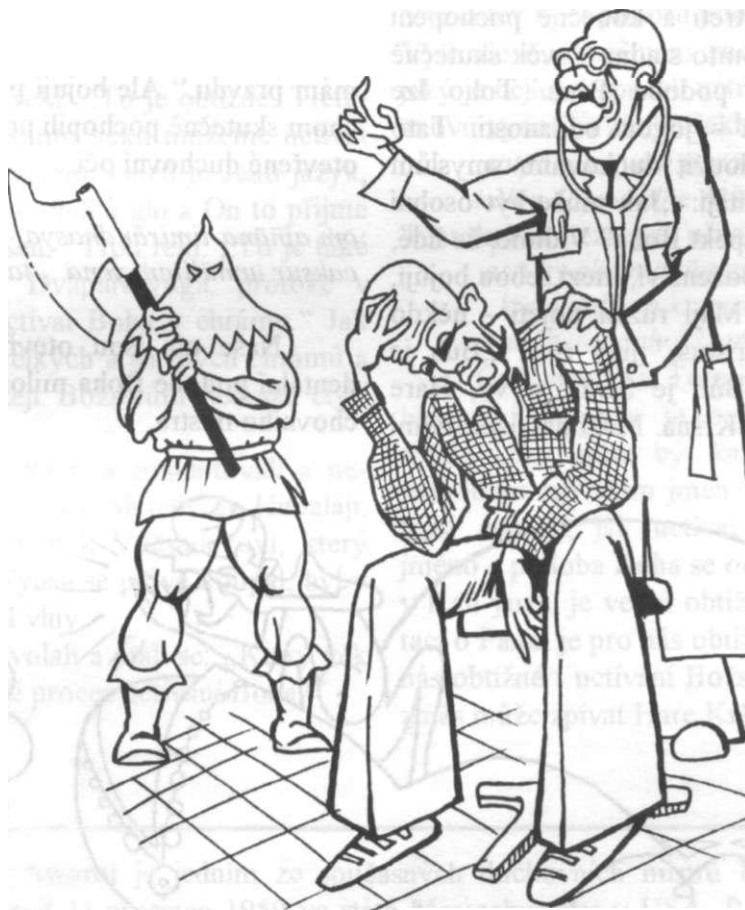
Jeden takový *jñána-yogi*, který si představoval, že je Bůh, šel po tržnici v Indii. Myslel si: „Ano, konečně, po dlouhé meditaci, jsem pochopil,

že jsem Bůh.“ Najednou se na tržnici objevil slon a měl na zádech člověka, který ho řídil. Ten člověk volal: „Udělejte cestu pro slona, všichni jděte stranou.“ Všichni hdé uhýbali a dělah širokou cestu. Jen ten *jñána-yogi* zůstal uprostřed cesty. Myslel si: „Když uhnu z cesty, zničí to mou realizaci, že jsem Bůh. Zůstanu tady.“ Slon se přiblížil, a když viděl, že ten člověk mu stojí v cestě, svým chobotem ho jenom smetl stranou a tento nový „Bůh“ letěl vzduchem a přistál ve stánku se zeleninou. Zlomil si nohu, měl spoustu odřenin a ovoce a zelenina se rozletěla na všechny strany. Pak se přibelhal zpět ke svému guruovi a vehce pokorně řekl: „*Guruji*,

dnes jsem si myslel, že jsem Bůh, myslel jsem si, že jsem pochopil vaše učení. Ale pak mě najednou odhodil stranou slon. Teď mám zlomenou nohu a všechno mě bolí. Jak to mám chápat?“ Guru se zlobil: „Neslyšel jsi Boha na zádech slona, který ti říkal, abys uhnul z cesty?“ Je-li každý Bůh, pak vzniká v tomto světě velký organizační problém. To je politika neosobní jednotnosti.

Pak jsme mluvili o dalším stadiu, kdy hdé viděli vlak a pochopili, že je vehce mocný. To je realizace Paramátmy. Paramátma

znamená Nadduše. Jogíni, kteří realizují Paramátmu, chtějí touto realizací vyvinout mystické síly - jako létat v tomto těle (levitovat) nebo vědět, co si jiní lidé mysh, nebo nechat něco - třeba rásagulu - objevit se ve své ruce, a jiné takové věci. Tito jogíni si mysh, že rozvíjením těchto sil se stanou nakonec osvobozenými od všeho utrpení. Ale naneštěstí májá, Kršnova iluzorní energie, je mnohem rychlejší. Zatímco se jógí snaží vyvinout mystické síly, májá v podobě chtíče, hněvu, chamtivosti, šílenosti, iluze, závisti stáhne takového jogína dolů. Ve védských písmech je mnoho takových příběhů.

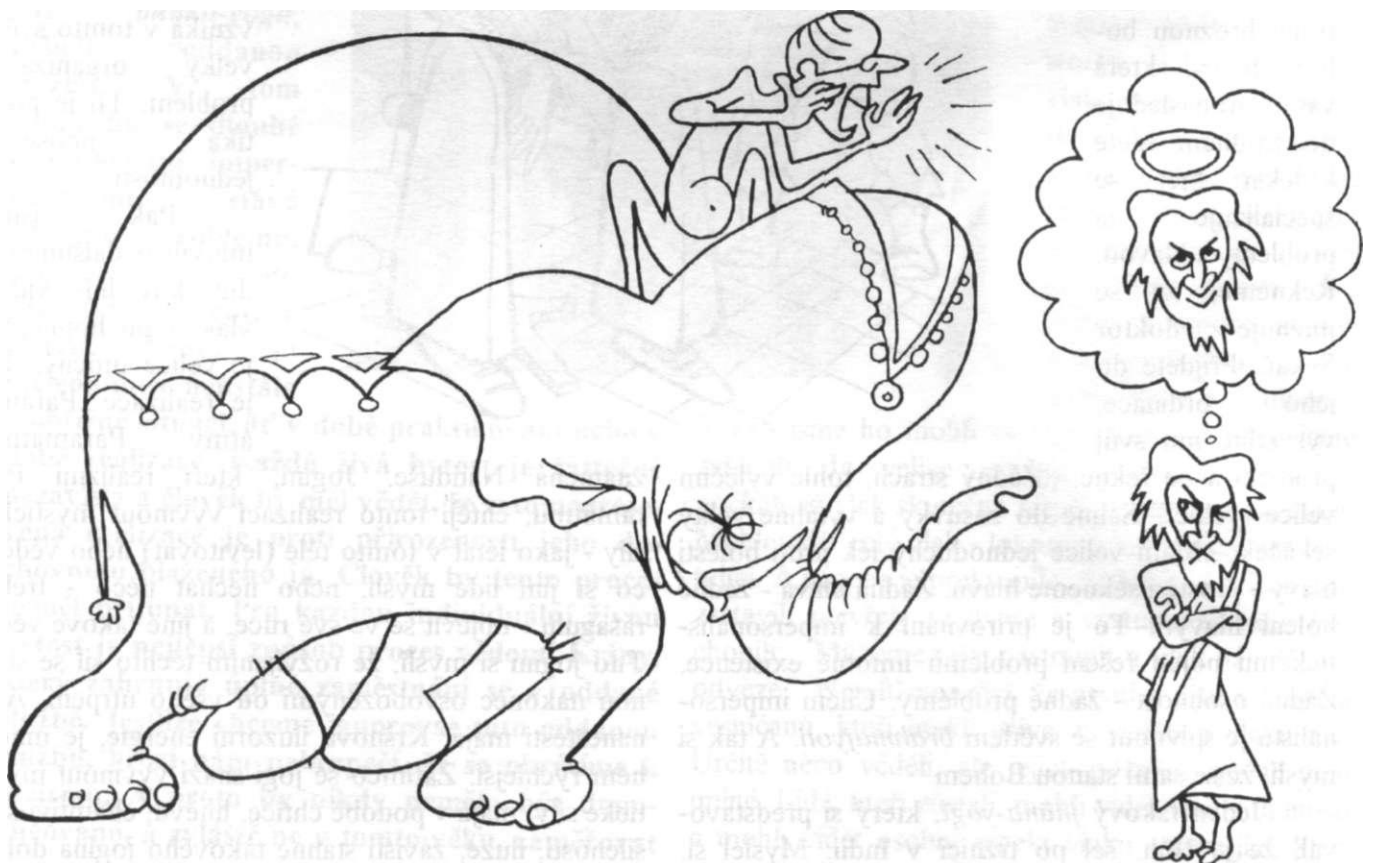
Ukazuje to jeden příběh o dřevorubci, který šel do velice hlubokého lesa. Chtěl porazit mnoho stromů a udělat velký náklad, který pak prodá. Když odcházel, přítel ho varoval: „Ale ten les, do kterého jdeš, je plný nebezpečných zvířat. I když máš svou pilu, není to moc dobrá zbraň.“ Dřevorubec odpověděl: „Víš, v lese je spousta přírodních zbraní. Člověk jen uřízne větev a má tyč.“ Přišel do nejhlubší a nejtemnější části lesa, vytáhl svou pilu a najednou uslyšel z křoví řev tygra. Myslel si: „Blíží se sem tygr. Dobře, uříznu si větev,“ a začal řezat, Tygr na něj skočil a sežral ho, protože to řezání trvá příliš dlouho.

Úplná realizace vlaku, když vagóny zastaví a člověk může vidět lidi, jak vystupují a nastupují, jak jsme vysvětlili, to je třetí a konečné pochopení Osobnosti Božství. V tomto stadiu člověk skutečně vnímá transcendentální podobu Pána. Toho lze dosáhnout bhakti-jógou - jógou oddanosti. Tato forma jógy znamená sloužit duchovním smyslům Boha. Někteří lidé namítají: „Jak může být osobní podoba Pána nejvyšší aspekt Boha? Vidíme, že lidé, kteří následují různá náboženství, mezi sebou bojují, jaká je podoba Boha. Mají různá pojetí - někdo říká: „Bůh je Ježíš Kristus,“ jiný říká: „Bůh je Buddha,“ další říká: „Bůh je Šiva,“ a vy, Hare Kršna, říkáte, že Bůh je Kršna. Mezi náboženstvími

je někdy tolik bojů, násilí a válek.“ Ale to je proto, že takoví následovníci náboženství jsou slepí, Možná mají nějaké ponětí o podobě Boha, ale nerealizovali to. Kdyby skutečně zrealizovali všepřitažlivou, krásnou, všeblazenou podobu Boha, pak by byli dokonale spokojení, klidní a milující, Abychom skutečně poznali čistou podobu Boha, duchovní smysly, duchovní oči musí být otevřené, Jinak je to jako v příběhu o slepících a slonu, možná jste ho slyšeli. Bylo asi půl tuctu slepých lidí, kterým řekli: „Před vámi je slon. Popište nám, jak vypadá.“ Jeden se dotkl sloních klů a řekl: „Slon je jako býk.“ Další se dotkl chobotu a řekl: „Slon je jako dlouhý, tlustý had.“ Další se dotkl nohy a řekl: „Slon je jako strom.“ Různí slepí lidé se dotkli různých částí slonova těla a měli různá pojetí a nakonec všichni bojovali: „Já mám pravdu.“ „Ne, já mám pravdu.“ Ale bojují proto, že jsou slepí. Abychom skutečně pochopili podobu Boha, musíme mít otevřené duchovní oči.

*orh ajñána-limirándhasya jñánáñjana-šalákayá
caksur unmlitam yena tasmai šrT-gurave námah*

Naše oči jsou otevřeny absolutní transcendentální podobě Boha milostí oddaného Boha - duchovního mistra.

V tomto výkladu jsme slyšeli od Šríly Prabhupády, jak se milostí oddaného Boha Bůh zjevuje v podobě, kterou můžeme vidět těmato očima. Bůh se zjevuje v podobě, kterou tady vidíme - to je obrázek Pañcatattvy - podoba Boha v Jeho inkarnaci jako ŠrT Caitanya Maháprabhu a Jeho čtyři energie. Zjevuje se v této podobě, abychom Ho mohli uctívat. Jak bychom měli uctívat podobu Pána?

Jednou o této otázce diskutovali tři světci. Přeli se o to, co je nejlepší způsob uctívání Boha. Jeden z nich tvrdil, že nejlepší způsob je meditovat o podobě Boha tak, jak se to provádí v Satya-yuze. To je nejlepší věk. Možná víte, že existují čtyři věky a Satya-yuga je první. Jeden světec říkal: „Satya-yuga je nejlepší, protože v tomto věku může každý prostě po několik tisíc let meditovat o podobě Pána.“ Ale další světec řekl: „To je obtížné. Treta-yuga je lepší, neboť v tomto věku můžeme uctívat Boha yajňou - obětí s ohněm. Oheň je Jeho jazyk, takže obětujeme do ohně obilí a ghí a On to přijme a je s naší službou potěšen.“ Třetí řekl: „To je také dost obtížné. Lepší je Dvapara-yuga, protože v tomto věku můžeme uctívat Boha v chrámu.“ Jak víte, v Indii je mnoho velkých a slavných chrámů a bráhmani v nich nabízejí Božstvům šedesát čtyři předmětů uctívání.

Světci tímto způsobem argumentovali a nemohli dojít k žádnému závěru. Šli tedy do rimalájí, do Badarika ášramu. Přišli k Vyasadevovi, který sestavil védská písma. Vyása se právě koupal, byl v rybníku a potápěl se pod vlny.

Tři světci na něj volali a ptali se: „Který věk je nejlepší a co je nejlepší proces uctívání Boha?“

A on odpověděl:

*satyam satyam parám satyam .
kaler dosa-nidhe rájan
asti hy eko mahán gunah
klrtanád eva kfsnasya
mukta-saňgah parám vrajet*

„Toto je nejvyšší pravda - Kali-yuga je nejlepší věk...“

Jakmile světci zaslechli slovo Kali, zacpali si uši, protože kali znamená hřích. Kali je zosobněním hříchu. Byli to tři velcí světci, bráhmanové, a nemohli uvěřit, že ve věku Kali existuje něco dobrého. Zacpali si uši a pak se ptali: „Co to říkal? Neslyšel jsem, měl jsem zacpané uši. Jakmile řekl Kali, nechtěl jsem dále poslouchat, ale on je Vyásadev, sestavil veškeré védské poznání.“ Mezitím se Vyásadev opět ponořil pod vodu. Volali: „Prosíme, Vyásadeve, řekni nám znovu, co je nejlepší věk a jaký je nejlepší způsob uctívání Boha.“ Konečně se znovu vynořil a znovu řekl:

*satyam satyam parám satyam
kaler dosa-nidhe rajan
asti hy eko mahán gunah
kirtanád eva krsnasya
mukta-saňgah parám vrajet.*

Tentokrát si nezacpali uši a slyšeli, jak říká:

Což znamená: Toto je pravda, čtvrtý věk, věk hříchu, Kali-yuga, je nejlepší. Proč? Protože v tomto věku může být každý osvobozen z hříchů jednoduše zpíváním jmen Kršny. A to je také nejlepší způsob, jak uctívat podobu Pána, protože jméno a podoba Boha se od sebe neliší. Pro nás, lidi v Kali-yuze, je velmi obtížné ovládat mysl v meditaci o Pánu, je pro nás obtížné provádět yajni, je pro nás obtížné i uctívání Božstev v chrámu, ale každý z nás může zpívat Hare Kršna mahámantru.

Srila Suhotra Swami je jedním ze současných duchovních mistrů ISKCONu. V tomto hmotném světě se zjevil 11.prosince 1950 ve státě Massachussetts v USA. Poprvé se setkal s oddanými v Detroitu a od roku 1970 žil v chrámu ISKCONu v Bostonu. V červnu 1971 ho Šrila Prabhupada osobně zasvětil. Dva roky cestoval se sanklrtanovou skupinou Raha-Damodara Visnujany Swamiho a od roku 1976 byl členem skupiny, kterou vedl Satsvarupa dasa Goswami a která distribuovala knihy SrTly Prabhupady na universitách a v knihovnách v USA. Později odjel na šest měsíců do Indie, kde se zúčastnil kazatelských programů a navštívil svatá místa. V roce 1978 přijal pozvání SrTly Harikeši Swamiho a odjel do Evropy, aby naplnil knihovny v Německu a Švýcarsku knihami SrTly Prabhupady. V letech 1979 až 1987 kázal po celé Evropě (v roce 1982 vstoupil do stavu odříkání sannyasa). V roce 1987 se soustředil na kázání ve Skandinávii a otevřel dva chrámy - v Oslo a v Kodani. V roce 1988 začal kázat po celém světě. Cestoval do Malaysie, Austrálie, na Nový Zéland a do Indie. Od roku 1989 je zasvěcujícím duchovním mistrem a přijímá žáky z celého světa. Od roku 1990 je členem správní rady ISKCONu - GBC.